

Dokřičet a dodýchat

RADIM KOPÁČ

Brněnské nakladatelství Host si může do svého bohatého portfolia směle připsat další objev. Spisovatelku, která má jasný potenciál: jak k překladu do cizích jazyků, tak k dalším velkým textům. Co naznačily předloňské *Prameny Vltavy*, potvrzuje aktuální román *U severní zdi*. Tou autorkou je Petra Klabouchová, ročník 1980, rodačka z Prachatic; vystudovaná novinářka, promotérka rockových kapel, pendlující mezi Moravou, Itálií a Spojenými státy americkými. Knížek napsala za poslední dekádu sice víc, ale ty dvě zmíněné jsou jiná liga než předchozí psaní o upirech, kubánských pomerančích nebo zlatém faraonovi. Vyšší liga. Už o *Pramenech Vltavy* se psalo jako o detektivce a tenhle žánr vytahuje autorka jako pádnou kartu i u své novinky. Jenže číst víc než třisetstránkovou prózu *U severní zdi* jako detektivku čili žánr vlastně jednorozměrný, trochu banální a snadno spočítatelný, by byla škoda – dost velká škoda.

Tato kniha zpracovává nesmírně náročné téma. Náročné jednak pro značnou emoční nálož, jednak pro mizivé stopy, které po téhle mnohaleté a vrstevnaté kauze

zůstaly ve zdejších dějinách. Jak napovídá titul, jde o „severní zed“ – severní zed hřbitova v Praze-Đáblicích, kam byly po osmačtyřicátém svázeny trosky zmučených těl těch, kdo se znelibili výkonné moci nově instalovaného režimu. Šlo hlavně o ženy. A ještě spíš o jejich děti. Narozené v těch nejotřesnějších možných podmínkách: ve stalinistickém kriminále. Některé pobýly na tomhle světě den, jiné týden, dva týdny. Zájem na jejich životě byl nulový. Byl to přece zegenorovaný sociální materiál, proradné svinstvo, co mělo vinu vepsanou rovnou v genech. A tak s těmi novorozenci bachaři a bachařky nakládali podle toho: sebrali mimino matce hned po porodu – a nechali je za nejbližší zdi, aby to bylo pěkně slyšet, dokřičet a dodýchat v děsivé samotě a opuštění na ledové podlaze. Pak zbylo mrtvolivo odvézt a potrestat je ještě jednou, po smrti. Většina jich skončila v anonymních šachtách, kam je odpovědní pracovníci nasykali – jako ten nejsprostší odpad.

Tady ve čtenáři okamžitě rezonují paralely. A kmitají emoce. Tuhle praxi si přece přisvojili vykonavatelé „konečného řešení židovské otázky“ za druhé války; tuhle praxi si přece už druhým

Petra Klabouchová

FOTO FCB

rokem přisvojuje ruská genocidní mašinerie, co si paranoidně usmyslila „vyčistit“ Ukrajinu. Takže čtenář je okamžitě vtážený do hry, hrne se mu tělem vztek a nesouhlas. Klabouchová jako by s touhle odezvou počítala, takže do příběhu inkorporovala „muže s dírou v srdci“, prototypického mstitele, trochu mystiky, nadoblačně vyladěného jedinice, který vezme spravedlnost do svých rukou. Když nekoná stát, musí konat konkrétní člověk. Trochu to připomíná Pravomila Raichla, co vytáhl na stará kole-

na ztrestat zlovolného prokurátora Vaše. Jenže zatímco Raichl nepochodil a zradilo ho nakonec vlastní srdce, „muž s dírou v srdci“ odplácí za jeden „promlčený“ zločin za druhým. A tady kmitají emoce znovu: týrat a zavraždit člověka pro půlstoletí starou vinu? Mátožnou nešťastnici v domově důchodců? Klabouchová odpovídá jasně. A čtenář ji chápe. Když to nevyšlo v reálu, ať se podaří aspoň ve fikčním světě.

To opravdu nebyly

Petra Klabouchová napsala román na věčné i aktuální téma. O tom, jak lehce propustná je hranice mezi normálem a šíleným vychylením člověka, kterého prožrala skrznastrz ideologie – a který ochotně vymění svou lidskost za službu patologické, aberované vizi. O tom, jak nerado a nedostatečně se na tohle kolektivní šílenství, které drželo pod krkem zdejší společnost po osmačtyřicátém, vzpomíná, jak mizivá byla vůle po devětaosmdesátém roce některé z nejbrutálnějších kauz vůbec otvírat.

Ale Klabouchová je především spisovatelka, politický akcent drží na uzdě. Jako spisovatelka pak prokazuje maximální schopnosti: jak obecně řemeslné, pokud jde o celkovou výstavbu tex-

tu, modelaci jednotlivých figur, průběžné sycení atmosféry příběhu – tak výkres konkrétních situací, záběrů, obrazů. Někdy scuknutých do intenzivního souvětí, odstavec. Třeba setkání čerstvě uvězněné a vyjukané mladé malířky se starší vězeňkyní, které v kriminálu zavraždili dvojčata. Nebo věty, jež vlastně knihu uzavírají. Tohle postskriptum, kdy se autorka vydá k „severní zdi“ osobně a potká tam možná předobraz svého románového mstitele, stojí za citaci komplet:

„Když si podáme ruku na rozloučenou, starý muž se unaveně usměje a zašeptá do hřbitovního ticha: ‚Já vím, že vám bude dnes spousta lidí říkat, že to tenkrát nebylo zas až tak zlé. Že obyčejný člověk se měl dobře. Zlatý, dobrý časy. Ale to nebyly. To opravdu nebyly. Byly...‘ nedořekne. Jen zvedne blíž k mým očím vyzáblou stařeckou paži. Má na ní husí kůži.“ Žádná detektivka. Ale horor. Brutální, neslitovný horor. A samozřejmě ještě něco, možná to hlavní: memento. Memento mori.

Petra Klabouchová:
U severní zdi

Brno, Host, Brno 2023, 344 s.

.....
Autor je literární kritik